

Tolv dikter

KAYO CHINGONYI
Tolv dikter

Översättning till svenska från engelska av Helena Hansson, 2017

Umeå, 2017

VERSOPOLIS

With the support of the
Creative Europe Programme
of the European Union

Urval av Erik Jonsson, i samråd med översättaren, för det europeiska samarbetsprojektet
Versopolis – www.versopolis.com.

Detta häfte är ej till försäljning utan distribueras enbart genom Littfest – Umeå internationella
litteraturfestival, samt inom projektet Versopolis.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication
reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any
use which may be made of the information contained therein.

© Kayo Chingonyi

FORMGIVNING Johan Hammarström

TRYCKNING tryckning.nu | h:ström – Text & Kultur AB, Umeå, 2017.

FOTO Naomi Woddis

KAYO CHINGONYI

föddes i Mufulira, Zambia 1987 och flyttade till Newcastle i Storbritannien vid sex års ålder. Första gången han markerade sin närvaro på den brittiska poesiscenen var 2003 när han vann Poetry Society's Rise Youth Slam Championship.

Idag räknas Chingonyi, med två diktsamlingar bakom sig, till den grupp poeter som i Storbritannien brukar benämnas BAME poets ("British, Black, Asian and minority ethnics"). Alldeles oavsett dessa poeters många olika uttryck brukar den nya generation krediteras för att ha tillfört nytt liv till den brittiska scenen, och Chingonyi är inget undantag. Hans har hyllats för sin lugna och auktoritativa närvaro och uppmärksammats för sina framträdandens kombination av lyrisk förmåga och rytm.

THE COLOUR OF JAMES BROWN'S SCREAM

I have known you by many names
but today, you are Larry Levan,
your hand on the platter, in the smoky
room of a *Garage* regular's memory.
You are keeping *When Dove's Cry*
in time, as you swing your hips,
and sweat drips from your hair
the colour of James Brown's scream.
King of King Street, we are still moving
to the same sound, though some
of us don't know it is your grave
we dance on, cutting shapes
machismo lost to the beat
—every road man is a sweetboy
if the DJ plays *Heartbroken*
at just the right time for these jaded feet.
Teach us to shape-shift, Legba,
you must know I'd know your customary
shuffle, that phantom limp, anywhere;
that I see your hand in the abandon
of a couple, middle of the floor,
sliding quick and slick as a skin- fade
by the hand of a Puerto Rican clipper-man
who wields a cutthroat like a paintbrush.
Let us become like them, a moving ode
to sweat, ordering beer in a corporeal
language from a barman who replies
by sweeping his arms in an arc,
Willy Ninja style, to fix a drink our lips
will yearn for, a taste we've been
trying to recreate ever since.

FÄRGEN PÅ JAMES BROWNS SKRIK

Jag har känt dig under många namn
men idag är du Larry Levan,
med handen på skivtallriken i det rökiga
rummet så som en stammis på *Garage* minns det.
Du håller tempot i *When Doves Cry*
medan du svänger på höfterna
och svetten droppar från ditt hår
i samma färg som James Browns skrik.
Kungen av King Street, vi rör oss ännu
till samma sound, fast en del
av oss vet inte att det är din grav
vi dansar på, vi stuffar loss
och machismon drunknar i pulsen
– alla gatans kungar är snälla killar
om vår dj spelar *Heartbroken*
när dessa slitna fötter behöver det som bäst.
Lär oss att byta skepnad, Legba,
du fattar väl att jag känner igen ditt vanliga
hasande, den där fantomhåltan, var som helst;
att jag ser din hand när ett par
ger sig hän, mitt på golvet,
glider snabbt och snyggt som ett nacksnagg
signerat en puertoricansk barberare
som svingar en rakkniv som en målarpensel.
Låt oss bli som dom, ett rörligt ode
till svetten, som beställer öl på ett fysiskt
språk av en bartender som svarar
genom att svepa med armarna i en båge,
typ som Willi Ninja, och ge oss en dryck som våra läppar
ska trängta efter, en smak som vi har
försökt återskapa ända sen dess.

BROOMHALL

In light of what my aunt calls
the Arabic texture of my hair,
I'm Abdi outside the only shop
selling tamarind balls, Irish Moss,
Supermalt in decent quantities.

It is not enough to say I miss
the smell of cassava roasted
over open coals, expeditions
in want of Tilapia, Capenta,
assorted meats of questionable

provenance. *How much, auntie?*
Barter and bluff and rough hands
of stallholders glazed to a deep
blue shameless blackness that is
consigned, now, to another life

before this one of middle class
white boys in reggae bands, who
love roots and culture as if their
love is enough to know the code
that some of us live and die by.

At least these boys who call me
Abdi seem to be fond of Abdi.
They ask why I don't come
round no more, what it's like
in Leeds and maybe, today,
I can be Abdi and this shop
can be all the home I need.

BROOMHALL

Med tanke på det min moster kallar
min arabiska hårkvalitetet
heter jag Abdi utanför den enda affären
som säljer tamarindbollar, Irish Moss,
Supermalt i hyfsade mängder.

Att säga att jag saknar lukten
av kassava som grillas på kolbädd,
expeditioner på jakt efter
tilapia, kapenta, blandat kött av
diskutabelt ursprung är bara

förnamnet. *Ursäkta tant, vad kostar det?*
Prut och skojeri och torghandlarnas
sträva händer polerade till en djupblå
skamlös svärta som, nuförtiden,
hör hemma i ett annat liv

före det här med vita medelklasskillar
som spelar i reggaeband och
älskar rötter och kultur som om det
räcker med kärlek för att förstå lagen
som vissa av oss följer i liv och död.

De där killarna som kallar mig
Abdi verkar åtminstone gilla Abdi.
De frågar varför jag har slutat
titta förbi, hur det är
i Leeds och kanske kan jag vara
Abdi idag och den här affären
det enda hem jag behöver.

FISHERMAN'S SONG

What sadness for a fisherman
to navigate the blue
and find among receding nets
strange, underwater blooms
that look, at first, like bladderwrack
but from a closer view
are clumps of matted human hair
atop an acrid soup.

And what song shall this fisherman
who loves a jaunty tune
sing to lullaby his children
when dark shapes in their room
make the night a snarling monster
only father's voice can soothe
and who will soothe the fisherman
who navigates the blue?

FISKARSÅNG

Så sorgligt för en fiskare
att segla på det blå
och finna ibland sjunkna nät
ett märkligt blomsterfång
som verkar vara blåstång först
men närmare inpå
syns ovanpå en bitter brygd
tovor av mänskligt hår.

Och vilken sång ska fiskaren
som gillar en livad låt
sjunga när han vyssar sina barn
och skuggor i rummets vrå
gör natten till ett ilsket odjur
bara fars röst kan trösta då
och vem ska trösta fiskaren
som seglar på det blå?

25TH OCTOBER, 1964

We danced like Celts the day the news of it
kicked the District Commissioner's fat rump.
Teachers who beat us till we couldn't sit,
over little things, were, by lunch, so drunk
Mr Chishala shut the school and followed
his staff to a bar where ten shilling notes
came back as loose change, baked groundnuts, hallowed
pitchers of the local brew (a throat song
known as Mosi). They drank to the freedom
our children would inherit, then raised a glass
to Leyland's Hippo-shaped buses, heaving
with the copper belt's weary underclass
who, in spite of a new nation, were still dressed
in hunched shoulders, the shame of un-puffed chests.

25 OKTOBER 1964

Vi dansade som kelter dagen då nyheten
sparkade distriktskommissionären i hans feta arsel.
Lärare som gav oss stryk för obetydligheter
var så berusade framåt frukostrasten
att mr Chishala stängde skolan och tog med personalen
till en bar där tioshillingsedlar byttes
mot småmynt, rostade nötter, välsignade pokaler
med en strupsång vid namn Mosi, den lokala brygden.
De skålade för att våra barn skulle vinna
sin frihet, och höjde sen sina glas
för Leylands flodhästformade bussar, stinna
av kopparbältets dödströtta underklass
som fortfarande, trots detta nya land,
bar krökta ryggar, insjunkna bröstorgars skam.

LEGERDEMAIN

and, at last, you have come upon
the jewel in the crown of our collection
here at the Royal Museum for Central Africa:
a magnifying glass used by one
of the King's functionaries
who, by Royal decree, remained
unsung among the sons of Europe
until recently. Note the engraving
on the ivory handle that tells us
this glass was used in the Kasai.
Since the official report was redacted
some of you might be unaware
of this particular brand of magic:
the "trick was to use a magnifying
glass to light a cigar, "after which
the white man explained his intimate
relation to the sun, and declared
that if he were to request [the sun]
to burn up his black brother's
village it would be done"*
and so it was the land changed hands
as a cigar, given light, becomes a stub
and its smoke that stays with you
is the smoke from a burning village.

* George Washington Williams as quoted in *King Leopold's Ghost* by Adam Hochschild

HOKUSPOKUS

och så har ni, slutligen, kommit till
juvelen i kronan i vår samling
här på Kungliga centralafrikanska museet:
ett förstoringsglas som använts av en
av konungens ämbetsmän
som, genom kungligt påbud, förblev
obesjungen bland Europas söner
tills helt nyligen. Lägg märke till inskriptionen
på elfenbenshandtaget som förtäljer
att detta glas användes i Kasai.
Eftersom den officiella rapporten är reviderad
kanske vissa av er inte känner till
just den här sortens trolleri:
ett ”trick var att tända en cigarr
med hjälp av förstoringsglas, varefter
den vite mannen förklarade sig stå i
nära kontakt med solen och
att [solen], om han blev tillsagd
att bränna ned sin svarta broders
by, skulle göra det”^{*}
och så gick det till när jorden bytte ägare,
som när en cigarr tänds och blir en stump
och röken som dröjer sig kvar
är röken från en brinnande by.

* George Washington Williams, citerad i *Kung Leopolds vålnad* av
Adam Hochschild, svensk översättning Hans Björkegren

HOW TO BUILD CATHEDRALS

After Cildo Meireles

To think, when the Cessna's
wheels bumped the makeshift

runway, women-folk walked
uncovered and the men knew

nothing of their godly duties.
I started them on *The Gospels*.

Marianne instilled the finer points
of feminine deportment. Before long

they knew the principal scriptures
by heart and could recite the Hail Mary

in the perfect broken English
our predecessors bequeathed them.

We've had a number of successes:
children wake afraid of God's wrath,

ladies wear brassieres and the gents
cease gambling on the Sabbath day.

In the last sermon before hurricane season
I say, tapping my breast, *this* is a church.

Tänka sig, att när Cessnans
hjul studsade mot den provisoriska

landningsbanan så gick kvinnfolket
blottade och männen visste

ingenting om sina fromma plikter.
Jag invigde dem i *Evangelierna*.

Marianne bibringade dem detaljerna
i kvinnlig anständighet. Inom kort

kunde de alla viktiga bibelord
utantill och läste upp Hell dig Maria

på den perfekta brutna engelska
som våra företrädare hade gett dem i arv.

Vi har nått en rad framgångar:
barn vaknar och fruktar Guds vrede,

damerna bär bysthållare och herrarna
avhåller sig från spel på vilodagen.

I min sista predikan före orkansäsongen
knackar jag mig på bröstet och säger: *detta* är en kyrka.

GRIEF

What became of the boy who called himself Grief?

The boy who, the story ran, harboured a gun
through the back-roads and alleyways of his teens
the boy who turned up as a footnote the night
we played *my ends are rougher than your ends*
in a flat overlooking London Road — frontline
of a post-code war from which we were
so far removed we chuckled when someone said
kebabs from the shop that wore a fresh batch
of memorial flowers were 'to die for'.

Grief was grit to lend the fable texture.

We never knew the name his mum called him
or what reduced him to plying the night trade
so white kids could say they *bun high grade*.

He is like those boys caught between commas
in news reports about youth crime, an image
fixed in place by someone else's language.

SORG

Vad blev det av pojken som kallade sig Sorg?
Pojken som, enligt ryktena, gick runt med ett vapen
i fickan på tonårens bakgator och gränder
pojken som dök upp som en fotnot den kvällen
när vi lekte *mitt kvarter är ruffigare än ditt*
i en lägenhet som vette mot London Road – frontlinjen
i ett postnummerkrig som var så långt borta
att vi skrattade lite när nån sa att
kebaben från stället där det låg färska
kondoleansblommor var ”dögod”.
Sorg var gruset som gav sagan konsistens.
Vi fick aldrig veta vad hans mamma kallade honom
eller vad som fick honom att ägna sig åt nattliga affärer
så att de vita kidsen kunde säga att dom *röker schyst gräs*.
Han är som de där killarna som är fångade mellan komman
i nyhetsrapporteringen om ungdomsbrottslighet, en bild
som är fastnaglad av någon annans språk.

FOR THOSE ORPHANED LATE IN LIFE

What if the wind blowing through
the french doors of your childhood
is the house's way of saying goodbye
and when you call out, answering
yourself, greeting the gone out of habit
you hear, for the first time, the timbre
of your voice how someone else might?

TILL DEM SOM BLEV FÖRÄLDRALÖSA SENT I LIVET

Tänk om vinden som blåser in
genom din barndoms franska dörrar
är husets sätt att säga adjö
och att när du ropar, och själv svarar,
hejar på den bortgångne av gammal vana,
så hör du, för första gången, klangfärgen
i din röst så som nån annan kanske hör den?

ALTERNATE TAKE

When they laid our father out, mwaice wandi,
I want to say, I'm meant to say, soft light
played the skin of his spent face and the sobs
were, of course, a jangling kind of song.

If I could take you where the sandy earth
meets his final stone, tiled and off-white,
we might have learned to worship better gods.
He was known, in the shebeens, as *long John*.

At the wake relatives tried variations
on the words of the day: *I am sorry*
for your grieving/your trouble/your loss.
I've been weighing these apologies for years

that pass and retreat like disused stations.
I think of his walk becoming your quarry,
his knack for beguiling women, your cross.
It's enough to bring me here, past tears

to where his face simplifies to a picture:
the shrine in Nagoya, him stood, Sequoia
among lesser trees, looking good in denim;
every inch the charismatic spectre.

In his memory my voice bears his tincture—
saxophone played low slash boy raised on soya
porridge, chloroquine, a promise of heaven.
There are days I think I'm only a spectre

ANNAN TAGNING

När de svepte vår far, mwaice wandi,
så vill jag säga, förväntas jag säga, att ett dämpat
ljus spelade i huden i hans medtagna ansikte och
snyftningarna var, såklart, mest en skrällig sång.

Om jag kunde ta med dig dit där sandjorden
möter hans slutsten, kakelklädd och benvit,
hade vi kanske lärt oss att tillbe bättre gudar.
På lönnkrogarna gick han under namnet *länge John*.

På likvakan provade släktingarna olika
varianter på dagens fras: *Beklagar*
er sorg/er olycka/er förlust.

Jag har jämfört de här ursäkterna i alla år,

som glider förbi och bort som nerlagda stationer.
Jag tänker på hur hans gång blev ditt villebråd,
hans förmåga att tjusa kvinnor ditt kors.
Det räcker för att ta mig hit, förbi gråten

hit där hans ansikte stiliseras till en bild:
templet i Nagoya, han ditplacerad, en sekvoja
bland mer obetydliga träd, snygg i jeans;
en karismatisk vålnad ut i fingerspetsarna.

I minnet av honom bär min röst hans klang –
låga toner på saxofon snedstreck pojke uppfödd på
sojagröt, klorokin, ett löfte om himmelen.
Vissa dagar tänker jag att jag bara är en vålnad

carrying him slowly to my own graveyard
and, standing at the lectern, rather than my son,
will be another copy: the same sharp
edge to the chin, that basso profundo hum.

Kid brother, we breathers have made an art
of negation, see how a buckled drum
is made from a man's beating heart
and a fixed gaze is a loaded weapon.

som långsamt bär honom till min egen gravplats
och bakom pulpeten står inte min son, utan
ännu en kopia: samma vassa
hakkontur, det där brummandet i *basso profundo*.

Lillebror, vi som andas har gjort motsägelsen
till en konst, se bara hur en mans bultande
hjärta blir till en bucklig trumma
och en stirrande blick är ett laddat vapen.

A PROUD BLEMISH

The year I graduate from size eights,
learn to walk in the grown man's shoes
contradicting the diminutive frame
I parade across the Arndale estate:

2step is an airborne sickness, infecting
every discerning cassette deck,
after-hours wine bar, joy rider's car.
Most weekends I try to fool a woman

accustomed to the lies of men, sneak home
an hour shy of her footfall in the hallway,
to rehearse my lines: *I was home... I just
...didn't hear the phone, the beep*

of the answering machine, her repeating
my name till it's a prayer, voice two parts
ire, one despair, that her days are riven
between shift patterns and her only son.

By the time I graduate size nines, understand
Caesarean, when she answers my question:
did it hurt? shows me the dark groove hidden
under her work shirt, a proud blemish in skin

rippled with ridges from weight loss, she knows
it's not stress. Still we sit, lumps in throats,
wait on tests. *They don't know what's wrong*
she says, next day she's back to underground

EN STOLT BLESSYR

Året när jag blir uppflyttad från fyrtiotvåor,
lär mig gå i skor för vuxna män
som stämmer illa med den späda kroppen
visar jag upp mig i hela Arndale:

2step är en luftburen sjukdom, den smittar
alla omdömesgilla kassettdäck,
vinbarer efter stängningsdags, snodda bilar.
De flesta helger försöker jag snärja en kvinna

som är van vid mäns lögner, smyga hem
en timme innan hennes steg hörs i farstun,
och öva in mina repliker: *jag var hemma ... jag hörde
... bara inte telefonen, pipet*

på telefonsvararen, hon som upprepar
mitt namn tills det blir en bön, rösten två delar
vrede, en del förtvivlan, för att hennes dagar slits
mellan skiftscheman och hennes enda son.

När jag blir uppflyttad från fyrtiotreorna, vet vad
kejsarsnitt är, när hon svarar på min fråga:
gjorde det ont? visar mig den mörka fåran
under sin jobbskjorta, en stolt blessyr i hud

räfflad av ränder efter tappade kilon, vet hon
att det inte är stress. Stilla sitter vi, med klumpar i halsarna,
väntar på provsvar. *Dom vet inte vad det är med mig*
säger hon, dagen därpå är hon tillbaka i tunnlarna

tunnels, thousands riding the same choppy waves.
Soon she's too weak to walk or wash herself.
The bones of her skull vitiate a face that once
stunned grown men into mumbling stupors.

On a grey ward, two months in to size elevens,
she speaks in my mother tongue, begs me trace
the steps of its music, but the discord of two
languages keeps me from the truth I won't hear.

She's dying but I won't call her dead, can't let mum
become: a body, a stone, an empty hospital bed.

under marken, tusentals bärs fram av samma krabba vågor.
Snart är hon för svag för att gå eller tvätta sig.
Kraniets ben skämmer ett ansikte som förr
fick vuxna män att sluddra av stum förundran.

I en grå sal, efter två månader med fyrtiosexor,
talar hon mitt modersmål, bönfaller mig att följa
melodins skalsteg, men dissonansen mellan två
språk kommer i vägen för sanningen jag inte vill höra.

Hon dör nu men jag tänker inte säga att hon är död, låta mamma
bli: en kropp, en sten, en tom sjukhussäng.

MARTINS CORNER

Meat wagons sing an ode in sardonics
passing a bus held briefly to regulate

the service. *Jesus loves you*, if you
believe in signage. High heels clack,

are slung off, taken in hand. A shawl
flicked around our lady's shoulders

flutters. She speeds up by Londis
past friends pressed against shutters

huddled, from the cold, round a zoot
twosed then snuffed by a scuffed shoe.

This is the hour when a silver glimpse,
likely a phone, is a blade and a patch

of shade must be an assailant. A couple
on their second date claim a requisite

slow-dance in the space where restraint
cuts its eye at recklessness, their arms

charm necklaces warding off the thought
of these limbs round some other neck;

the night, years hence, when they'll forget
how to want and need in the same breath.

MARTINS CORNER

Sjukkärrorna sjunger ett ode på bitterska
förbi en buss som står kvar lite för att hålla

tidtabellen. *Jesus älskar dig*, om du
tror på skylttexter. Höga klackar klapprar,

krängs av, bärs i händerna. En sjal
som slängs kring axlarna på vår dam

fladdrar. Hon snabbar på vid Londis
förbi vänner som står tryckta mot jalousier

hopkurade, mot kylan, kring en feting
splittad sen fimpad med en nött sko.

Detta är tiden på dygnet då en silverstrimma,
troligen en mobil, är en kniv och en skugga

måste vara en våldsverkare. Ett par
på sin andra dejt dansar den obligatoriska

tryckaren på platsen där måttfullheten
sneglar på lättsinnigheten, armarna är

amulethalsband som skyddar mot tanken
på samma lemmar kring nån annan hals;

natten, om många år, när de glömmer
hur man i samma andetag begär och behöver.

ANDREWS CORNER

I

Where an old man comes, to practise
standing still, tutting
that the street he fought to keep is gone
and, sixty years on, he doesn't belong
to this world of bass, blasting out of
passing cars, and earshot, at the speed
of an age when pubs close down
overnight; are mounds of rubble in a week.

II

Where flowers moulder in memory of Tash,
fifteen, her twenty-something boyfriend
too drunk to swerve and miss the tree,
girls own their grown woman outfits,
smile at boys who smell of weed and too much
CK One. Pel, who can get served, stands in line.
Outside his friends play the transatlantic
dozens; the correct answer is always your mum.

III

Where alleys wake to condom wrappers,
kebab meat, a ballet pump, last week
a van pulled up and it was blood. Today:
joggers dodge a dead pigeon, offer wordless
greeting to the night bus's army of sanguine-
eyed ravers, nursing bad skin and tinnitus.
Goaded by the light, past the same house on repeat,
they think of taking off their shoes; inviolable sleep.

I

Där en gubbe kommer, för att utöva
stillastående, och suckar
över att gatan han slogs för att bevara är borta,
och sextio år senare hör han inte hemma
i denna värld av basljud, som dånar från
förbipasserande bilar, och hörhåll, i en fart
som hör till den här tiden då pubar slår igen
över en natt; blir till grushögar på en vecka.

II

Där blommor multnar till minne av Tash,
femton, vars tjugonånting-åriga pojkvän
var för full för att väja för trädet,
tjejerna är ett med sina kläder för vuxna kvinnor,
ler mot killar som luktar gräs och för mycket
CK One. Pel, som har åldern inne, står i kö.
Utanför kör hans vänner den transatlantiska
förolämpningsleken; rätt svar är alltid din mamma.

III

Där gränderna vaknar till kondomförpackningar,
kebabkött, en ballerinasako, förra veckan
stannade en skåpbil och det var blod. Idag:
joggarna hoppar över en död duva, skickar en stum
hälsning till nattbussens armé av blodsprängd-
ögda rejvare som kurerar dålig hy och tinnitus.
Drivna av ljuset, förbi samma hus på repeat,
funderar de på att ta av sig skorna; oantastlig
sömn.

